

Tadeusz Ślipko

"Studia Philosophiae Christianae", zeszyt 1, tom 4, R. 1968 : [recenzja]

Collectanea Theologica 39/3, 195-196

1969

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

poszczególnych autorów. Częściej również odwołuje się do ujęć St. Testamentu. Przede wszystkim jednak zasadniczą różnicę stanowi ciągłe nawiązywanie do problematyki współczesnego życia, mentalności człowieka XX wieku. Szczególną więc wartość nowej pozycji nadaje egzystencjalny aspekt analiz biblijnych autora. I właśnie dlatego pozycję tę można jak najbardziej zalecić wszystkim głoszącym słowo Boże zarówno na ambonie, jak i w sali katechetycznej, czy wreszcie tym, którzy prowadzą godziny biblijne i organizują dyskusyjne spotkania biblijne, zwłaszcza dla młodzieży akademickiej.

Ks. Jan Charytański SJ, Warszawa

STUDIA PHILOSOPHIAE CHRISTIANAE 4 (1968) zeszyt 1.

Z początkiem roku akad. 1967/8 przeszedł na emeryturę długoletni profesor Wydz. Filozofii Chrześcijańskiej ATK dr Bolesław Gawecki. Zespół redakcyjny „*Studia Philosophiae Christianae*”, chcąc uczcić zasługi Profesora zarówno na polu twórczej myśli filozoficznej, jak i w katedrze filozofii przyrody Wydziału Filozoficznego ATK, poświęcił mu omawiany numer tego czasopisma. W słowie wstępnym, opracowanym przez Sz. W. Ślagę, naszkicowany został obszerny rys biograficzny oraz ogólna charakterystyka filozoficznej działalności prof. Gaweckiego. Jej dodatkową dokumentację stanowi starannie zestawiona bibliografia wszystkich prac filozoficznych prof. Gaweckiego.

Na treść numeru składa się 6 rozpraw naukowych oraz obszerny dział *Materiałów i recenzji*. Rozprawy prezentują szeroki wachlarz problematyki filozoficznej, sprowadzonej jednak na grunt bardzo szczegółowo sformułowanych tematów.

J. Iwanicki w artykule *Wartość dowodu z celowości na istnienie Boga* precyzuje swoje stanowisko w tej wciąż żywo dyskutowanej kwestii. Oryginalność ujęcia zagadnienia przez autora zaznacza się już w pierwszej, analityczno-formalnej części artykułu. Podejmuje w niej wysiłek sprecyzowania reguł określających warunki prawidłowego traktowania zagadnienia celowości, prócz tego podaje zasadnicze elementy przyjętego przez siebie schematu dowodowego. Część druga artykułu zawiera rejestr oraz analizę odpowiednich danych doświadczenia, zakończoną ostatecznym wnioskiem, że musi istnieć „jedyny Byt istniejący *per se*” i że ten Byt „jako sprawca celowości posiada atrybut właściwy: Najwyższy Intelekt” (str. 44).

Artykuł St. Kamińskiego pt. *O prawach koniecznych* stanowi ważny przyczynek dla rozstrzygnięcia fundamentalnej we filozofii chrześcijańskiej sprawy, czy istnieją prawdy konieczne i czy jest rzeczą możliwą ustalić w sposób pewny, że określone twierdzenie należy do tej kategorii prawd. Autor nie zamierza upraszczać zagadnienia. W tym celu wyróżnia trzy jego zasadnicze aspekty: ontyczny, poznawczy i językowy; następnie zaś formułuje trzy paralelne twierdzenia: istnieją konieczne stany rzeczy, które są przedmiotem twierdzeń koniecznie prawdziwych; dzięki intuicji adekwatnej i dostatecznie precyzyjnej możliwe jest niezawodne poznanie tych prawd podstawowym i najłatwiejszym środkiem, umożliwiającym wyrażanie, przekazywanie i sprawdzanie zawartej w tym poznanii prawdy koniecznej, jest język.

Problematykę teoriopoznawczą podejmuje również M. Lubański w artykule *Empiryzm i aprioryzm*. Rozważania autora zmierzają do podkreślenia konieczności oparcia badania filozoficznego na analizie faktów, wziętych z doświadczenia naukowego, a nie spontanicznego.

Wyniki badań S. Sieka, przedstawione w artykule pt. *Zastosowanie metod projekcyjnych do psychologicznej analizy wytworu działalności twór-*

czej pisarza mogą się okazać ciekawe dla historii literatury. Pokazują bowiem, że przy użyciu specjalnych metod psychologicznych możliwe jest odtworzenie zasadniczych cech osobowości pisarza wyłącznie na podstawie analizy dzieł jego literackiej twórczości. Dzięki temu otwiera się perspektywa odtworzenia obrazu psychiki twórcy nawet w wypadku, kiedy brak jest innych przekazów źródłowych.

Sz. W. Ślaga w artykule *Pojęcie i wartość poznawcza modelowania biologicznego* wprowadza czytelnika na teren cybernetyki, mianowicie tego jej działu, który zajmuje się zagadnieniami „podobieństw i analogii pomiędzy procesami sterowania i regulacji w maszynach i żywych organizmach” (s. 97). Dla zainteresowanych tą sprawą filozofów przyrody szczególnie cenny wydaje się wysiłek autora zmierzający do uściślenia zasadniczych pojęć z tego zakresu oraz formułowania najważniejszych postulatów wyznaczających granice naukowej przydatności metody modelowania w biologii.

Zakwestionowane przez pozytywizm prawny istnienie prawa naturalnego stało się w ostatnim trzydziestolecu przedmiotem intensywnych badań prowadzonych głównie przez etnologów amerykańskich. Wyniki tych badań zreferowane przez Hannę Waśkiewicz w artykule *Powszechność prawa naturalnego* dostarczają wartościowego materiału empirycznego na potwierdzenie dwu przede wszystkim tez, których znaczenia dla filozofii prawa i moralności nie trzeba podkreślać: 1° pewne elementy prawa naturalnego występują w świadomości moralno-prawnej niektórych ludów afrykańskich; 2° pojęcie prawa naturalnego znane jest nie tylko cywilizacji chrześcijańskiej, ale także cywilizacjom i systemom religijnym pozachrześcijańskim (judaizm, islam, hinduizm, buddyzm, kultury i religie chińskie).

Materiały i recenzje obejmują następujące działy filozofii: metafizykę i teorię poznania, historię filozofii, filozofię przyrody, psychologię i etykę. Zawarte w nich omówienia mają za przedmiot cenniejsze pozycje literatury filozoficznej zarówno krajowej, jak i zagranicznej.

Ks. Tadeusz Ślipko SJ, Warszawa-Kraków

KARL RAHNER, *Gnade als Freiheit. Kleine theologische Beiträge*, Freiburg-Basel-Wien 1968, Herder, s. 281.

K. Rahnera nie trzeba przedstawiać żadnemu chyba czytelnikowi. O ile jednak z jego nazwiskiem kojarzy się poważna działalność naukowa i prace teologiczne, przeważnie pisane trudnym językiem, to w obecnym wypadku mamy do czynienia z czymś prawie zaskakującym. Obecne dziełko ikazuje Rahnera już nawet nie jako popularyzatora wiedzy teologicznej, ale głównie jako publicystę i prawie dziennikarza. Składają się na nie drobne prace i artykuły, wypowiedzi w telewizji, w radio, wywiady, medytacje i okolicznościowe przemówienia. Tematyka jest pozornie różnorodna: od rozważań na temat teologii wolności, poprzez instytucjonalną i personalną obojętność, poprzez kościelną demokrację i głęboko rozumianą odpowiedzialność każdego katolika w posoborowym Kościele aż do okolicznościowych przemówień z okazji jubileuszów R. Guardini, E. Przywary i odsłonięcia w Monachium pomnika ku czci członków antyfaszystowskiej organizacji „Białej Róży”, zamordowanych przez hitlerowców. W rzeczywistości jednak wybrany tytuł dziełka *Gnade als Freiheit* oznacza więź zespalającą w jedno poruszone tematy: jest nią nasza ludzka wolność, uczestnicząca w wolności Bożej i uwolniona przez łaskę Bożą od samoograniczenia, co w konsekwencji sprawia, że sama łaska staje się naszą wolnością.

Bogactwo i jednocześnie zawoilość stylu Rahnera sprawia, że według artobliwego powiedzenia ludzi dobrze obeznych na językiem niemieckim,